כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הַמַּאֲמָר הַשְּׁבוּעִי

מאמר

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים

ר' מנחם מענדל מויטבסק

שבוע פרשת יתרו

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

מאמר

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים

ר' מנחם מענדל מויטבסק

שבוע פרשת יתרו

מי מממן את המאמר השבועי?

המאמר השבועי הוא יוזמה של כמה בחורים (ואברכים) שנהנו מלימוד חסידות, בעמקות, בבהירות, וצורה חיה ונוגעת ללב.
הם החליטו לשתף עוד אנשים בחווית הלימוד שלהם, ולקפוץ למים העמוקים, בלי 'גלגלי עזר'.
המאמר השבועי לא ממומן, ולא מתוקצב על ידי אף גורם (לצערנו). וכן, למאמר השבועי אין אף תורם שנותן צ'ק כבד כל חודש. החוברות יצאו עד עתה בזכות תרומות מזדמנות של אנשים צדיקים שלימוד החסידות חשוב להם.
כרגע על מנת להמשיך הלאה – לחודשים הבאים ולשנים הבאות – המאמר השבועי זקוק לתרומות קבועות (או מזדמנות) של כל אחד ואחד מכם.
אז אם אתם נהנים מהמאמר השבועי, וחשוב לכם להמשיך ולשתף עוד יהודים - היו שותפים!
פרטי יצירת הקשר מופיעים בעמוד האחרון בעמוד האחרון בחוברת...

בע"ה

מקבלים תורה (בזיקה לט"ו בשבט) – עם **פירות הארץ המתוקים של צדיקי ארץ ישראל** –
מאמר מרבי מנחם מויטבסק, מספר "פרי הארץ".

כיצד ניגשים נכון לתורה ומצוות? מה אנו מבקשים?
המדרש אומר שכל הדברות נאמרו ביחד כבר בפסוק הראשון, אך בשבילנו הקב"ה פירט אותם אחד-אחד.
בשביל להבין את המדרש הזה הפרי הארץ יורד לעומק יסודות בריאת העולם ועומק יסודות הנפש – שכן כלל גדול בחסידות, "ומבשרי אחזה אלו-ה".
ככה שאנחנו זוכים למאמר חסידי יסודי אודות **הצמצום** ואנחנו לומדים על שני מיני צמצומים שונים.
– במאמר מוסגר, כדאי לשים לב שישנם שני צמצומים שונים במאמר שרבינו עובר מאחד לשני, וכדאי להחזיק ראש בשביל שהדברים יובנו, השתדלנו שבביאור הדברים יהיו נהירים וזורמים –
מתוך כל זה אנחנו נבין מה הגישה – הפשוטה באמת – לתורה ומצוות שאנו מקבלים השבוע, וכיצד יש לכל יהודי יכולת להעלות את כל הבריאה לשרשה ולגלות את ה' יתברך כאן בתחתונים.

המלצת המערכת: האמת שבחרנו את המאמר לפני שקלטנו שהוא בא בשבוע של **החג הארצישראלי המובהק** – ט"ו בשבט. אך בהשגחה פרטית, כפי שצויין, נבחר מאמר מפירות הארץ כפשוטו – **ובנקודה למחשבה** תוכלו למצוא הקשר **מהותי בין התורה** הספציפית – ובכלל של רבינו מנחם-מענדל מויטבסק – **לעבודת ה' שארץ ישראל מובילה אותנו אליה**. מומלץ:)

שנזכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות לכללות עמו ישראל באהבה!

חברי המערכת:

מנחם רוזנצוויג
אחיה מרקוביץ'
אביעד בר לוי

מגדל העמק

תוכן:

"וידבר אלוקים" - מבואר ..... ג

"וידבר אלוקים", פרי הארץ יתרו ..... טו

נקודה למחשבה ..... יט

"וידבר אלוקים"

(פרי הארץ - יתרו ד"ה וידבר אלוקים)

מבואר

א. מה נבין כאן במאמר: דיבור אחד הכולל הכל ופירוט הדברים אחד-אחד; "נעשה ונשמע"

> **וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר מלמד שאמר הקב"ה כל עשרת הדברות בדבור א' מה שא"א** [שאי אפשר] **לאדם לומר כן. א"כ** [אם כן] **מה ת"ל** [תלמוד לומר] **עוד אנכי ולא יהיה לך שחזר ופירש כל דבור בפ"ע** [בפני עצמו].

המדרש [ורש"י מביאו] לומד מכך שעשרת הדברות נפתחות "וידבר אלהים את **כל הדברים האלה לאמר**", שהקב"ה אמר את כל עשרת הדיברות בבת-אחת באותו דיבור - מה שאדם לא יכול לעשות כלל.

אך אם כן, מדוע ממשיך ומפרט הכתוב את כל הדברות אחת-אחת? אלא שאחר שה' אמר אותן באותו דיבור שכלל כולן הוא חזר ופירש כל אחד בפני עצמו.

- צריך להבין מהי משמעות דברי המדרש הללו ומה הכונה שהכל נאמר ב'דבור אחד' - ובכך יעסוק המאמר בע"ה.

> **פתח הרב במארז"ל** [במאמר רבותינו זכרונם לברכה] **בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ס"ר** [שישים ריבוא] **מלאכי השרת לכאו"א** [לכל אחד ואחד] **מישראל וקשרו לו ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע וכו' שם בחורב טענו ובחורב פרקו כו' ארז"ל** [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] **וכולן זכה משה כו' אר"א** [אמר רבי אלעזר] **בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה ב"ק** [בת קול] **ואמר מי גלה לבני רז זה שמ"ה** [שמלכי השרת] **משתמשין בו דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע כו' ברישא עושי והדר לשמוע גם שם מאמר רבא להוא מינא דקא"ל** [דקאמר ליה] **עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפחזותייכו קיימיתו ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו כו' א"ל** [אמר ליה] **כו' כתיב בן תומת ישרים תנחם וכו'.**

רבינו מנחם מענדל מויטבסק פתח דבריו במספר מאמרי חז"ל (באותה גמרא) אודות מאמר ישראל 'נעשה ונשמע': המאמר המפורסם שבעת שאמרו ישראל "נעשה ונשמע" הגיעו המלאכים וקשרו לכל אחד שני כתרים - אחד כנגד 'נעשה' ואחד כנגד

'נשמע'; אמנם עם ישראל גם פרקו כתרים אלו כמו שאומר הפסוק "ויתנצלו בני ישראל את עדים"; וכן בעת שאמרו זאת ישראל בת-קול יצאה ואמרה: מי גלה לבני – עם ישראל – את הסוד הזה שהוא סוד של מלאכי השרת, כפי שמפרש הפסוק "גבורי כח **עושי** דברו [ורק אח"כ] **לשמוע** בקול דברו"; כמו כן מספרת הגמרא שהגיע אחד הכופרים לרבא ואמר לו 'אתם עם פזיז, מדברים לפני שאתם מקשיבים ונשארים פוחזים... הייתם צריכים קודם לשמוע אם אתם מסוגלים לזה' ענה לו רבא: 'אנחנו עובדים בתמימות', "תומת ישרים תנחם", "התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו" (רש"י על הגמרא).

- את מהות, משמעות ומעלת 'נעשה ונשמע' נבין במאמר שלנו. כעת, רבינו יעבור להסבר ארוך אודות בריאת העולם (וממנו יובן מאמר המדרש שהובא בהתחלה).

ב. סוד בריאת העולם; אור אין סוף וצמצום – כתר וחכמה – חיות וגילוי – מחשבה מופשטת או מוגדרת הניתנת להשגה

> **והנה ארז"ל באורייתא ברא קב"ה** [קודש אבריך הוא] **עלמא שהוא החכמה כפי׳ התרגום בראשית ברא בחוכמתא ברא.**

חז"ל אמרו כי "באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא", בתורה – חכמתו של ה' – הוא ברא את העולם. וכפי שתרגם גם תרגום ירושלמי "בראשית ברא" – 'בחכמתא ברא', בחכמה שלו ברא. [וצריך להבין מדוע הבריאה היא ב'חכמה'], ואם כן צריך להבין מהי פעולת הבריאה בכלל?

> **והנה ענין הבריאה פי׳ רז"ל בצחות דבריהם דברי אלהים חיים ואמרו קודם שברא הקב"ה את העולם היה הוא ושמו לבד ומאור לבושו ברא את העולם כהדין קמצא דלבושי׳ מיני׳ ובי׳, ובכדי להבין זה בדעתו תהומות יבקע כשחר פירוש ענין הצמצום והוא להיות ידוע כי א"ס** [אין סוף] **ב"ה** [ברוך הוא] **צמצם א"ע** [את עצמו] **בבריאת העולם כמאמר כשעלה ברצונו הפשוט, והנה ענין הצמצום הוא עלית הרצון הפשוט.**

חז"ל בלשונם האלוקית והמדויקת אמרו שקודם בריאות העולם היה "הוא ושמו לבד". בריאת העולם נעשתה מאור הלבוש של ה' [-'שמו'[1]], אך הלבוש של ה' אינו נפרד ממנו ח"ו, אלא כמו החגב שהלבוש שלו – העור שלו – הוא גם הבשר שלו ממש[2].

בשביל להבין את המשמעות של 'לבוש' שממנו נברא העולם אך אינו נפרד מהקדוש ברוך הוא כלל – צריך להבין את סוד בריאת העולם המתבאר בספרי הקבלה, סוד הצמצום.

---

[1] נקודה זו יבאר הפרי הארץ בסוף המאמר.

[2] בשונה מאדם לדוגמה, שהעור הוא רק מכסה ושומר על הבשר, אך אינו האיברים עצמם.
תרגום נוסף הנמצא ל'קמצא' הוא **צב**, שהשריון שלו – הלבוש שלו – הוא משמש כמו הצלעות שלו ממש, ובלעדיו הוא כלל אינו יחיה (בניגוד לחילזון לדוגמה שחייו אינן תלויים בשריונו, כפשוט).

האריז"ל פותח בתיאור הצמצום בספר 'עץ-חיים': "דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות ולא היה שום מקום פנוי בבחי' אויר ריקני וחלל, אלא הכל היה ממולא מן אור אין סוף פשוט ההוא... **וכאשר עלה ברצונו הפשוט** לברוא העולמות ולהאציל הנאצלים... **והנה אז צמצם** את עצמו אין סוף וכו'". מה שרואים מכאן שבריאת העולם מתחילה מהצמצום שנובע מ"עלית הרצון הפשוט".

כעת יתבאר מדוע דוקא 'עלית הרצון' לברוא את העולם – היא הבריאה וחיות הצמצום עצמו.

> והאדם יוכיח שנכלל בו כל סדר הבריאה וקודם כניסת המחשבה באותיות ותיבה והבנתה הנה המחשבה משוטטת בלי מצרים וגבולים ואינה מושגת ומשגת אם אמנם היות ההשגה בכחה כשתרצה ותכנס בגבולי אותיות רצונה אבל קודם כניסתה שהיא מופשטת מכל גבול אין להשגה שום תפיסה כמו אין ואפס וחשך והוא ענין כתר

אפשר ללמוד אודות עניין הצמצום מהאדם הפרטי, שכן האדם הינו 'עולם קטן' והוא כולל את כל סדר ההשתלשלות של בריאת העולם "ומבשרי אחזה אלו-ה".

לפני שהאדם חושב איזו מחשבה פרטית – המחשבה שלו משוטטת בלי שום הגבלה, ואינה 'נתפסת' דוקא בעניין מסוים. לפיכך היא אינה ניתנת להשגה לאף אחד – היא מופשטת מכך, וגם אינה יכולה להשיג שום דבר, שכן היא לא מגבילה את עצמה לחשוב אודות דבר ספציפי.

אמנם, כבר בשלב הזה יש למח יכולת להשיג דברים ולהבינם בפרטיות כאשר רק הוא ירצה – להכניס את המחשבה שלו ב'גבולי אותיות', בנקודה ספציפית המוגדרת באותיות.

אבל בשלב בו המחשבה עודה משוטטת – הרי היא מופשטת מכל גבול או הגדרה, וממילא מכל השגה, ולכן היא נראית חשוכה. כיון שאי אפשר לראות ולהשיג שום דבר משם – הרי זהו שום דבר, כמו אין ואפס, חשך (כמו שאם יש לי חפץ שאין לי איך להשתמש בו – הוא חסר ערך עבורי).

זהו עניינה של ספירת ה**כתר**, אור אין סוף ברוך הוא, שמכיוון שהוא אין סופי ואינו מוגדר – הרי הוא כאין וכאפס לגבינו.

> ואחרי' החכמה מאין תמצא כי החכמה הוא הצמצום מן ההתפשטות ואין בכדי להכנים המחשב' בגבול אותיות ותיבות ואח"כ [ואחר כך] ההבנה. הרי שתחילת התגלות אור ההשגה הוא הצמצם א"ע [את עצמו]

הספירה הבאה אחר ספירת הכתר הינה ספירת ה**חכמה**. אם נמשיך ללמוד "מבשרי אחזה אלו-ה", ספירת החכמה היא השלב בו האדם בכח רצונו מצמצם את המחשבה שלו מלהתפשט ומכריח אותה להכנס לאותיות והגדרה מסוימת.

השלב לאחר מכן הוא **ההבנה** (-והיינו הספירה שלאחר מכן, ספירת הבינה) וההרחבה של המחשבה שכעת הצטמצמה לאותיות מסוימות.

אם כן, תחילת התגלות אור ההשגה - שאצל ה' היינו עולמות ונבראים מוגבלים - הוא מהחכמה, השלב בו ה' "צמצם את עצמו", והיינו את אור אין-סוף שלו.

> **אבל עיקר החיות של אור ההשגה הוא האין והאפס והראי' כשאדם יוצא מענין לענין בעמקות א"א** [אי אפשר] **לו להכניס עצמו להעמיק בענין השני עד שמשתומם כשעה חדא וענין ההשתוממות הוא שמעלה המחשבה אל תחלת שרשה שהוא האין והאפס ואינו חושב כלום עד שאח"כ** [שאחר כך] **באפשרו לצמצם מחשבתו בענין אחר להאיר שם הרי שעיקר אמיתות כח חיות ההשגה הוא האין והאפס הנראה כמו חשוך אבל הוא מחמת העדר כח המוגבלים להשיג בלי גבול לכן החכמה והצמצום הוא ראשית ההתגלות והאור אם אמנם האין וההתפשטות שקודם הצמצום הוא העיקר האור המאיר בצמצום.**

אמנם כח ההשגה הוא דוקא מהצמצום, אבל החיות של ההשגה היא דוקא מגיעה מה'אין והאפס' שקדם לה. כפי שרואים אצל האדם שכאשר הוא רוצה לעבור מהעמקה בסוגיה מסוימת לסוגיה אחרת - עליו רגע לעצור, 'להשתומם' ולהפסיק לחשוב לרגע, ורק לאחר מכן הוא יכול לעיין בסוגיה השנייה.

אם כן מתבהר כי ה**חיות**, מה שנותן חיים ואפשרות למחשבה היא דוקא ספירת הכתר, האין והאפס הקודם למחשבה המוגדרת.

ספירת הכתר היא נראית לנו 'חשוכה', על אף שהיא עיקר החיות, משום שלמוגבלים אין יכולת להשיג ולתפוס משהו ללא גבול (כמו שהעולם היה נשרף בפני השמש אילולי היה לה לבוש שמגביל ומכסה עליה). אם כן דבר שאינו מושג, הוא כאילו חשוך ולא ניתן לראיה או הכרה.

כך היא ספירת הכתר, ה**אור** אין סוף נראה לנו חשוך, אך באמת הוא עיקר האור שנכנס אחר כך בצמצום - בגילוי האור בלבושים מוגבלים ומוגדרים.

> **אבל מה אדם וידעהו בן אנוש ויחשבהו וא"א לאדם לחשב אלא א"כ** [אם כן] **ע"י הצמצום פרטים פרטים משא"כ** [מה שאין כן] **א"ס ב"ה עילת כל העילות אם לפניה' מי גלוי לפניו נגלו כל תעלומות וסדרי בראשית וכל היותר דק אין ואפס ומופשט מגבול הוא יותר דבק**

> **בו ית' עצמותו בלי שום מלבוש וכל המתגלה יותר המה מלבושים ומסכי' המבדילים בין הקדש.**

אמנם ישנו שוני מסוים בין המשל לנמשל, בין הכתר של האדם לכתר של הקב"ה:

האדם אינו יודע ומשיג את שכלו עצמו לפני שהוא חושב ומתפרט דוקא לדברים מסוימים, לכן השכל של האדם הוא חשוך כל עוד אינו חושב אודות ענין מסוים.

לעומת זאת, הקדוש ברוך הוא משיג את 'שכלו', את ה'כתר' שלו, ואדרבה זהו יותר 'עצמי' לו. אם כן נמצא, שלגביו יתברך ככל שדבר יותר מצומצם הוא רחוק יותר, והוא פחות מואר באור ה'. ככל שדבר הוא יותר מופשט מלבוש – הרי הוא יותר דבוק בקדוש ברוך הוא עצמו (כמו שאצל האדם ככל שהוא פחות מתגלה ומתלבש בלבושים כלפי חוץ הוא יותר עצמו [על אף שהוא לא משיג את עצמו כנ"ל]).

> **והנה כשעלה ברצונו הפשוט לברא את העולם הרצון הוא המצמצם את הצמצום שהוא חכמה וברצונו ברא שהוא בראשית ברא כתרגומו בחוכמתא ברא וכבר נבראו כל הויאמר שבמקרא ברצון הראשון שהרי מתחילה רצה בכל הבריאות זהו ארז"ל שכולם בראשון נבראו**

אם כן לאור המתבאר, "כאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם", הכונה שכאשר הרצון לברוא את כל העולם עלה והתממש – הקב"ה צמצם את אורו לרצון מסוים לברוא את העולם. כאמור, זוהי מדרגת החכמה, "בחוכמתא ברא".

אם כן, אם מכיוון שהרצון הוא לברוא את **כל** העולם – נמצא שהצמצום לרצון המסוים (של בריאת העולם) כולל בתוכו את כל אופציית הגילוי, כללות בריאת העולם. לכן אמרו חז"ל (ראה רש"י בראשית א, יד) שכל בריאת העולם נעשתה כבר במאמר הראשון – "בראשית (נמי מאמר הוא)", בצמצום אל רצון מסוים, שכן הוא כולל בתוכו מצד הקב"ה את כל בריאת העולם כולה.

> **אבל התגלותם למידת השגת המוגבלים לא היה באפשרות כ"א [כי אם] פרטים פרטים וזהו ויאמר ויאמר אבל ויאמר הראשון הוא ויהי אור שהוא תחילת ההתגלות שהוא הצמצום הוא האור להשגת המוגבלים שהרי בתחלה חשוך הוא להשגתם קוד' [קודם] הצמצום.**

לאחר המאמר הראשון, 'עלית הרצון' – ה' מפרט ומגלה אור מצומצם השייך לנבראים שלב אחרי שלב בתשעת המאמרות הבאים. כך, שההתגלות עצמה מתחילה במאמר השני, "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" – שהוא הצמצום[3] וגילוי האור הראשון

[3] ניתן לשים לב כי בפסקה הקודמת ובפסקה הזאת רבינו מסביר דברים הנראים כסותרים: בפסקה זו מבואר כי המאמר הראשון "בראשית", הוא החכמה, והוא כולל הכל; מאידך, מיד לאחר מכן רבינו מסביר כי גם המאמר השני, "ויהי אור", (הגילוי לנבראים שכבר אינו כולל הכל) – הוא הצמצום, ובהמשך המאמר גם ניכר שגילוי האור שאחר הצמצום – "ויהי

המתאים לנבראים. לפיכך נאמר "ויהי אור", על אף שלפני כן כבר היה אור אין-סוף, אך מכיון שלנבראים אין השגה באור אין סוף הרי הוא חשוך לגבם ורק האור שלאחר הצמצום נקרא מבחינתנו אור.

ג. "צדיק באמנתו יחיה" – לאסוף את כל כחות הנפש לנקודה אחת – להחזיר את הבריאה אל הרצון; סוד "נעשה ונשמע"

והנה האור הראשון ג"כ [גם כן] נגנז לצדיקים לעתיד לבא וגניזתו הוא בבינה הנקרא לעתיד לבא שהרי הצמצום שהוא חכמה מתלבש אח"כ [אחר כך] בבינה ודעת ומדות ואינו משתמש בה כי אם הצדיק הפושט צורה וכל עניני המלבושים ההם מלהשתמש על ידם בעבודת ה׳ שהוא כדברי ההוא מינא לרבא ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו שהוא לשעד בנפשו ע"י המדות והמלבושים

אמנם האור הראשון הוא כבר שייך (יחסית) להשגת הנבראים, אך גם אותו הקב"ה "גנזו לצדיקים לעתיד לבא", הוא נגנז בתוך ספירת הבינה הנקראת 'לעתיד לבא'[4]. כך הוא סדר ההשתלשלות של הספירות האלוקיות, שהן ההתגלות האלוקית המהווה את העולם: החכמה – ראשית הגילוי – מתלבשת בבינה, בדעת, ואחר כך גם במדות (בהמשך למשל מנפש האדם של ה'פרי הארץ', כאשר האדם מצמצם שכלו לעניין מסוים, אז אמנם מבריק לו אותו עניין בצמצום, אבל העניין מעכשיו מונח ומלובש בתוך כל מיני הבנות והסתעפויות המשתלשלות ממנו וכו').

לפיכך אור החכמה נגנז "לצדיקים", כי בשביל להשתמש ולגעת בספירת החכמה כיום – צריך להצליח לפשוט את כל הלבושים והמקומות בהם 'נגנזה' החכמה, כי אחרת היא מכוסה בהם. דהיינו, שאדם רגיל בא בגישה של אותו כופר (שהובא בתחלת

אור" – הוא החכמה. ואם כן מהי כונת דבריו? מהי ספירת ה'חכמה' המצמצת (הפסקה הקודמת) ומהי ספירת החכמה שהיא הצמצום ממש (הפסקה שלנו)?
אלא שבפסקה הראשונה הפרי הארץ מתייחס ל**עלית הרצון**, וקורא לה 'חכמה' ('בחכמתא ברא'). הרצון מתפרש בחסידות כשייך לספירת הכתר – שהיא עוד קודם הצמצום – ובפרט לפרצוף 'אריך אנפין'. כשם שבעולם האצילות ישנן עשר ספירות – כך גם פרצוף 'אריך אנפין' נחלק לעשר ספירות. אם כן נראה לומר שה'חכמה' של "בראשית", 'בחכמתא', היא 'חכמה דאריך' – 'מוחא סתימאה' שבכתר; והחכמה המדוברת בפסקה שלנו היא חכמה דאצילות – ראשית הגילוי שאחר הצמצום. [יש להעיר שהתרגום אונקלוס מתרגם "בראשית" – "בקדמין", ובחסידות (ראה ליקו"ת במדבר יב, סוף העמודה הרביעית) בואר "והיינו שהוא 'מחשבה קדומה', להיות מקור לבחינת החכמה,שתהיה ראשית הגילוי, והוא בחינת רצון העליון..."]
אמנם יש עוד לעיין בביאור העניין משום שגם התיאור אודות הכתר לעיל – בתור מחשבה משוטטת והשתוממות – תואם את התיאור בחסידות ל'מוחא סתימאה', ואם כן השלב בו עולה רצון פרטי לבריאת העולם הוא שלב לאחר מכן וצ"ע. אמנם, המשל בחסידות מכחות הנפש לבאר את ענייננו של 'מוחא סתימאה' הוא 'כח המשכיל' – והיינו היכולת של האדם להשכיל השכלות. אם נתבונן ביכולת להשכיל השכלות אפשר לחלק אותה לשניים (ראה ריש סה"מ עת"ר "תקעו בחדש שופר"): הכח מצד עצמו כשהוא כלל לא פונה להשכיל השכלה (בדומה לתיאור ההשתוממות), ו'כח המשכיל' כאשר הוא פונה להשכיל השכלה (בדומה לרצון פרטי המצמצם את הצמצום ע"מ להוות את החכמה – גילוי ההשכלה). אמנם, בפשטות (כמבואר שם בעת"ר) החלק הפונה להשכיל את ההשכלה נקרא 'שערות' היוצאות מכח המשכיל, שהן לוקחות את הכח המופשט ומגבילות אותו באופן מאד מצומצם כבנקבובית דקה של השערה כביכול. אך בכל אופן מסביר שם הרבי הרש"ב שאעפ"כ גם בחינת כח המשכיל המופשט מההשכלה הוא בחינת מקור להשכלה, ואם כן, אכן אפשר להכליל גם את ההשתוממות כמוחא סתימאה וגם את הרצון המצמצם כמוחא סתימאה. אמנם צריך עוד עיון – אם יש לכם רעיון או הסבר נשמח שתשתפו אותנו בקבוצת הדיונים במייל: maamarshvuy@googlegroups.com.

[4] בינה נקראת אמא בקבלה, וכשם שהאמא כוללת בתוכה את כל הילדים ה**עתידים לבא** ממנה, כך היא ספירת הבינה. וראה באורך ב'מאמר השבועי' תולדות תשפ"ה ופרשת בא תשפ"ה (ניתן לפתוח באתר 'ארכיון המאמר השבועי', מצורף קישור על גב הגליון).

המאמר) הטוען כי בשביל לקבל את התורה צריך קודם לראות האם זה מובן לי בשכל (-להשתמש בבינה), האם זה מתאים למבנה הנפש שלי (-מדות) וכו' [וביותר דקות, איך המצוות ירגשו אותי, ואיזו השגה או מדרגה אני אקבל מהן]. אם כן, אדם כזה אינו פוגש ונוגע במדרגת החכמה מאחר שהוא מתעסק רק במקומות בהם היא 'מוחבאת' ולא נגלית בהם.

> **ובאמת אינו כן כי אם צדיק באמונתו יחיה באמונה שהיא החכמה והצמצום בלי שום הבנה לדעת בין טוב לרע ולכן ברישא נעשה סתם מחמת האמונה ואח"כ נשמע וכידוע שענין העשיה תלוי בחכמה כמאמר כולם בחכמה עשית בחכמה יסד ארץ שהיא עשי' והשמיע' תלוי בבינה כמאמר אוזני ותבן לה כמאמר לב לשמוע שהוא ההבנה**

אבל מצד האמת – וזוהי התשובה לאותו מין – "צדיק באמונתו יחיה"! יהודי מקיים מצוות ב'חכמה' – בצמצום כל הלבושים וההבנות שלו – לעשות רצון ה'! זאת משום שליהודי יש אמון-אמונה בקדוש ברוך הוא.

זוהי הסבה שבקבלת התורה עם ישראל אמרו "נעשה ו[רק אחר כך]נשמע": "נעשה", הכח לעשות משהו עבור מישהו – נובע וקשור בקשר אמיץ עם ספירת החכמה, וכפי שאנו אומרים כל יום "כולם בחכמה **עשית**". החכמה והוויתור על ההבנה והטעם האישי שלי מובילים פשוט לעשות מה שאתה אומר לי; רק אחר כך יבא "ונשמע", הכח לשמוע ולהבין את העניין ולהתאים אותו לאישיות שלי – הקשור ותלוי ב'בינה'. וכפי שאומרים הפסוקים "**אזני ותבן** לה", "לב (-הזדהות והבנה אישית) **לשמוע**"[5].

> **ועניין האמונה לא נתנו ה' אלהים לגויי הארץ כי אם אחרי שכלם ושרירות לבם והבנתם ילכו שהם משפטים בל ידעום בלי יחוד כי נפרדים המה**

הכח הזה של האמון בקדוש ברוך הוא ללא שום טעם והבנה – ניתן רק לעם ישראל עם קרובו. הגויים "כל מה דעבדין לגרמייהו עבדין" – כל מה שהם עושים הוא לפי שכלם והבנתם המוגבלת, ולכן נאמר עליהם "משפטים לא ידעום". והיינו, שאת ה"משפטים", המצוות של הקב"ה, גם אם הגויים יעשו אותם – הרי זה ללא חיבור פנימי, בלי יחוד, "לא **ידעום**" (ספירת הדעת מבטאת את היחוד – "והאדם ידע את חוה אשתו" – התקשרות פנימית עם הקב"ה ללא שום סבה). הם לעולם ישארו בתודעה שלהם נפרדים מהקב"ה.

> **משא"כ ישראל קדושים הם ויאמינו בה' בתורתו שהיא החכמה הקדומה ואחרי האמונ' זו הגורמת תיכף העשי' אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם באמונה והחכמה תחי' בעלי'**

[5] כמובן הכונה כאן לשמיעה פנימית, שמיעת הלב, אך זהו קשור גם בשמיעת האוזן הפשוטה: כאשר אני שומע אני מחבר המון פרטים לכדי משפט שלם, אני מאזין, מבין ומפענח. זאת בשונה מחכמה המתאימה בחושי האדם לראיה, בה אני לא מבין ומחבר פרטים, אלא התמונה פשוט ניצבת למול עיני.

זאת בשונה מעם ישראל שכאמור יש להם את אמונה והאמון בקב"ה, "ויאמינו בהוי'". כאשר יש לאדם אמונה בקב"ה (וגם עם הזולת זה כך), הדבר הראשון שזה גורם הוא לקיים בפועל את מה שהוא מבקש (שכן למסור גם את הלב והמחשבות אליו – זוהי עבודה קשה וארוכה, אך את כח המעשה ניתן למסור באופן מיידי עבור הקב"ה). מה שה' מבקש הוא קיום המצוות "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" – העשיה נותנת חיים וחיות, משום שהיא קשורה בחכמה כנ"ל, ראשית החיות של העולם, "והחכמה תחיה בעליה".

> וכל עיקר מגמתו בעשית המצוה הגשמית או בעסק התורה והתפילה מחמת אמונתו בהם שנשתלשלו מרצונו ית׳ כי הוא צוה ויעמוד מעולם לעולם עד שהגיעו למדריגת המעשה וממילא נהפך הוא במעשה המצוה שמעורד מעולם לעולם עד שמגיע לעתיד לבא שהוא המאסף את הכל ויחוד האמתי שהוא מקום השמיע׳ כמאמר השמיעי לי שהוא לשון יחוד וכמאמ׳ וישמע שאול את העם שהוא לשון אסיפה. ולכן רוצה בעשיתה כדי שיגיע לרצונו הפשוט בעשיתו שאמר ונעשה רצונו

יהודי מקיים את המצוות, לומד תורה ומתפלל, בגלל האמונה שלו בקדוש ברוך הוא ובתורתו – שהיא הרצון שלו. אמנם בשביל שרצון ה' יוכל להתממש "הוא צוה" – לעשות את המצוות, ומשום כך כל העולם "ויעמוד" – העולם נברא, יחד עם כל סדר ההשתלשלות שלב אחר שלב ('מעולם לעולם'). כל זאת בשביל שיהיה אפשר לקיים את רצון ה' בעולם העשיה, במעשה המצוות.

נמצא, שכאשר יהודי מקיים מצוות ב**מעשה** (המדרגה הנמוכה בבריאה), מתוך אמונה שזהו **רצון** ה' (למעלה ממציאות הבריאה) – הרי הוא **מחזיר** הכל חזרה אל השרש **ואוסף** את כל כחות הנפש (והעולמות) מלמטה למעלה, עד שהוא מגיע 'לעתיד לבא'. 'לעתיד לבא' היינו מדרגת הבינה 'שהוא המאסף הכל', שמאחדת ואוספת את כל הכחות ומייחדת אותם אך ורק עם רצון ה' בביטול. כפי שמשתמשת הגמרא (ראה סנהדרין קו, א) בביטוי "השמיעי לי" (-שמיעה היינו 'בינה' כאמור) בשביל לבטא יחוד, וכפי שמתאר הפסוק ששאול אוסף את העם אליו – "וישמע שאול" (כאשר אני מקשיב בריכוז מאד גדול לאדם מסויים, או עסוק בהתבוננות עמוקה בעניין מסויים – כל כולי נתון אל האדם או העניין כך שממש כל הכחות שלי מתגייסים לכך).

לפיכך כאשר האדם מקיים את המצוות, הוא רוצה להגיע לרצון הפשוט של ה' במעשה המצוות, "שאמר ונעשה רצונו" – שעל ידי כל ההשתלשלות הרצון הפך להיות עשיה, "**נעשה** רצונו."

> והוא דרך משל מן השפלי שפלים והפחותי׳ שיש למלך בו״ד [בשר ודם] והמה רחוקים מאוד מאוד מן המלך אעפ״כ [אף על פי כן] כל עיקר עשיתם פקודת המלך אולי מחמת עשיתם הפחיתות הזה יסתעף שהמה יגיעו בתוך מחשבת המלך אחרי שאמר ונעשה רצונו כן

הענין במעשה המצות הגשמית העיקר הוא להגיעו אל הדביקות והיחוד האמתי שהוא לב שומע.

כמו שאפילו השפל שבשפלים (אנחנו שב'עולם השפל הזה') שרחוק מאד מהמלך עושה את רצונו של המלך, בשביל שאולי אי פעם מתוך עשית רצון המלך במקום השפל שלו הוא יבא להתייחד ולהיות חלק ממחשבת המלך. לפיכך אני עושה את רצונו! כך היא הכונה בקיום מצוה מעשית, שאולי אני אצליח להיות דבק באמת ברצון המלך, אני רוצה להתייחד איתו כך שכל האישיות שלי תיאסף לקב"ה, ואני אזכה להיות 'לב שומע'.

וזהו נעשה ואח"כ נשמע.

זוהי המשמעות הפנימית של "נעשה" ואחר כך "נשמע", שהעשיה היא בשביל השמיעה, בשביל להתאחד כולי ולמסור את כולי ליחוד עם המלך.

וזהו ברכו ה' מלאכיו שהמה הצדיקים גבורי כח עושי דברו כדי לשמוע בקול דברו כידוע שהצדיקי' נקראים מלאכים ע"י התורה והמצוה שנתנה בסיני שגי' [שגימטריה] סלם מוצב ארצה והמה עולים ויורדים בו ומיחדים כל העולמות עם החיות המאיר בתוכם וזהו פי' לשמוע בקול דברו שהוא כמו ליחד בחיות דברו כי הקול הוא החיות של הדבור ע"י העשי' מעשה המצות כי הבא לטהר מלמטה מסייעין לו עד שמגיע אל האור הראשון ומשתמש בו ליחד כל העולמות שהוא תשובת רבא אנן דמשגינן בשלימותא כתוב בו תומת ישרים תנחם מן העשי' אל השמיע' שהוא בלב

זוהי גם משמעות דברי ה'בת קול' שאמרה "מי גלה רז זה לבני שמלאכי השרת משתמשים בו", והביאה את הפסוק "ברכו ה' מלאכיו, גיבורי כח **עושי** דברו, **לשמוע** בקול דברו": הצדיקים נקראים "מלאכיו", מפני שכמו מלאכי יעקב אשר עלו וירדו בסולם, כך הצדיקים עולים ויורדים – מחברים את העולמות העליונים והתחתונים, על ידי החיבור לחיות הפנימית שלהם. זאת על ידי ה'סולם', התורה הקדושה שנתנה **בסיני** (בגימטריא **סלם**).

זהו מה שממשיך הפסוק שהם "עושי דברו" – מקיימים את התורה ומצוותיה, בשביל "לשמוע בקול דברו" – והיינו ליחד את הדיבור, עולם המעשה שנברא בעשרה מאמרות, עם ה**קול** שהוא החיות של הדיבור (בלי קול אין דיבור) – החיות האלוקית המחיה אותו (היא המצוה שבשבילה נברא כל סדר ההשתלשלות כנ"ל). שכן "הבא לטהר" – מלמטה דוקא על ידי עשיה – "מסייעין לו" עד שהוא מיחד את כל העולמות בקב"ה, בחיות האלוקית שבפנימיות העולמות.

זהו גם ביאור פנימי (ופלאי!) בתשובת רבא לאותו מין: "אנן דמשגינן בשלימותא כתיב בן 'תומת ישרים תנחם'" – אנחנו רוצים את השלימות, להיות תמימים ומיוחדים עם ה', התמימות הזאת בעשיית המצות "תנחם" – תוביל אותנו אל השמיעה והיחוד הפנימי של כל העולמות.

> **אבל שמיעת האוזן בודאי תקדים לעשי' כי איך יתכן שום עשי' קודם השמיע ברם אין זה נק' שמיעה כי אם השמיעה שבנקודת הלב שהוא היחוד וההבנה הנק' מלך העולם.**

לאור זה גם מתבארת שאלה פשוטה: כיצד ניתן לעשות בלי שאתה שומע מה צריך לעשות?! אלא שודאי שאין הכונה לשמיעת האזן הפשוטה מה צריך לעשות בפועל, אלא לשמיעה הפנימית ('דערהער', לשון החביבה בספרי חב"ד לבטא זאת), שהיא שמיעת הלב – והיינו שנקודת הלב של היהודי אסופה ומיוחדת בקב"ה. יחוד זה נקרא 'מלך העולם'[6].

> **וזהו קודם שנברא העולם הי' הוא ושמו לבד. וענין הוא ושמו: ש'הוא' - א"ס ב"ה, 'ושמו' - הוא הצמצום, שהוא אור הראשון ותחילת ההתגלות, כענין שם שהוא להוראות האדם. וזהו שהעולם נברא מאור לבושו שהוא הצמצום המאיר, והוא מתלבש בו כהדין קמצא דלבושא מני' שהרי הרצון הוא הצמצום ובי' הוא.**

כאשר עם ישראל מקיים את המצוות מתוך רצון להתייחד עם בורא עולם – הרי הוא מחזיר כאמור את הדברים אל השרש, והוא מגלה שהמציאות עודנה כפי שהיתה קודם בריאת העולם, "הוא ושמו לבד": "הוא", היינו ה', אור אין סוף שלפני הצמצום, היה אחד יחד עם "שמו" – האור שבא בהתגלות לנבראים, כמו ש'שם' הוא בשביל שהזולת יוכל לפנות אלי.

לפיכך העולם נברא מ"אור לבושו", מהאור בו ה' מתלבש – האור השייך להשגת הנבראים. אמנם האור בו ה' מתלבש – 'שמו' – הוא לבוש כמו אותו חגב שהלבוש שלו הוא חלק ממנו. שהרי הרצון לברוא את העולם הוא המקור והחיות אחר כך לצמצום בפועל – והוא חלק מה' ממש[7].

- כעת יתבאר הקשר גם לדברי רש"י שהובאו בתחלת המאמר, כי "את כל הדברים האלה לאמר", היינו שבדיבור אחד נכללו כל עשרת הדיברות הנאמרים בפרשתנו.

> **והנה ענין י' הדברות המה י' המאמרות של בריאות העולם ובאורייתא ברא קוב"ה עלמא וזהו פרש"י על את כל הדברים האלה לאמור שאמר הקב"ה כל י' הדברות בדבור א' שהרי כשעלה ברצונו לברא כל הנבראים הוא הצמצום והיא הבריאה**

---

[6] ונראה שהטעם הוא משום שהיהודי מגלה בכך את החיות הפנימית של כל העולמות, והיא מלכות ה'. והיינו שמכח זה שהקב"ה רוצה למלוך על ברואיו על ידי שיקיימו מצוותיו - הרי עליו לברוא את כל העולמות, שכן 'אין מלך בלא עם'. נמצא ש'מלך עולם' מבטא את החיות הפנימית של כל העולם - הרצון של ה' למלוך. זהו היחוד בין ה'מלך' וה'עולם'.

[7] 'עלית הרצון' מתפרשת בתורת החסידות כמאמר המובא בזהר 'גליף גליפו בטהירו עילאה'. והיינו, שהרצון הוא כמו 'תכנון' של כל הבריאה ('השערה') – אך הוא 'בטהירו עילאה' הוא חלק גמור מה', והוא 'כח הגבול' של האין-סוף. לפי זה מתבאר בחסידות כי הצמצום אינו חלילה פועל שינוי באור אין סוף (שכן כח הגבול היה כבר לפני הצמצום – בעלית הרצון כנ"ל), אלא שהצמצום רק פעל שכח הבלי גבול של האור אין סוף יתעלם, וכך יתגלה כח הגבול – ההשערה, התכנון שכבר עלה קודם, המיוחד במאציל (בקב"ה, באור אין סוף).

> שכולם בראשון נבראו אבל התגלותם להשגת המוגבלים עדיין לא הי' אפשרות וזהו פרש"י מה שא"א לאדם לומר כן א"כ מה ת"ל עוד אנכי ולא יהי' שהרי הוא הכולל הכל והוא העדר ההשגה ותירץ שחזר ופירש כי אח"כ בחזירתו מתתא לעילא מנעשה יגיע לנשמע שהוא האחדות והדביקות אל שאמר ונעשה רצונו בה' לעולם אמן ואמן.

עשרת הדברות הם כנגד עשרת המאמרות בהם נברא העולם. שהרי "באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא", וכפי שהתבאר במאמר שלנו שחיות העולם (עשרת המאמרות) היא המצוות ורצון ה' (עשרת הדיברות). לכן ביאר רש"י שכל עשרת הדיברות נכללו בדיבור אחד, וחזר ופירטם בשביל שיבואו להשגת הנבראים. שכן כפי שבבריאת העולם המאמר הראשון הוא מצד הקב"ה לבד (-עלית הרצון של הקב"ה), כך גם פנימיות וחיות המאמר – הדיבר הראשון של הקב"ה – הוא הרצון של הקב"ה בכללות תורה ומצוות, המחיים את העולם. לפיכך זהו "מה שאי אפשר לאדם לומר כן" – הנבראים לא שייכים לכך שכן זהו (אמנם כבר) צמצום לרצון ספציפי (אך הוא עדיין) בתוך אור אין סוף עצמו, לפני הצמצום להוות ולגלות לנבראים.

אז אמנם אם הכל כלול כבר לפני שחזר ופירט – מדוע צריך לחזור ולפרט? בשביל שאדרבה הדברים יובאו להשגת הנבראים, וכאמור עם ישראל יקיים ובכך ישיב אותם ויאסוף את כל מציאות העולם להדבק ולהקשיב לפנימיות שלו – רצון ה' – ויביא אותה ליחוד פנימי עם הקדוש ברוך על ידי רצונו. "כי אח"כ בחזירתו מתתא לעילא מנעשה יגיע לנשמע שהוא האחדות והדביקות אל שאמר ונעשה רצונו בה' לעולם אמן ואמן".

> וזהו ענין הב' כתרים א' כנגד נעש' אור ישר וא' כנגד נשמע שהוא היחוד אור חוזר וכולם זכ' [זכה] משה שהוא הדעת המחבר הכל.

זוהי המדרגה לה זכו ישראל בעת מתן תורה "נעשה ונשמע": "נעשה" היינו 'אור ישר' - קיום מה שה' מגלה לנו באור ישיר עד למציאותינו הגשמית, שעלינו לעשות בפועל; "ונשמע", היינו היחוד כנ"ל, 'אור חוזר' – להחזיר את כל המציאות, כל ההשתלשלות וכל כוחות הנפש ליחוד וקשר עם רצון ה' שלפני הצמצום.

אמנם, כאמור בגמרא (הובאה בריש המאמר) "בחורב טענו ובחורב פרקו", לאחר חטא העגל נסתלקה מעם ישראל המדרגה הזאת. אך ממשיכה הגמרא "וכולם זכה משה". משה רבינו והצדיקים הממשיכים אותו בכל דור, "אתפשטותא דמשה בכל דרא", "ועמך כולם צדיקים", זכה לבחינת "נעשה ונשמע". זאת משום שמשה הינו כנגד ספירת **הדעת** – כח היחוד וההתקשרות – המייחד ומקשר עליונים ותחתונים בבורא עולם (בניגוד לגוים ש"משפטים בל-**ידעום**" כנ"ל).

"וידבר אלוקים"

(פרי הארץ - יתרו ד"ה וידבר אלוקים)

א. מה נבין כאן במאמר: דיבור אחד הכולל הכל ופירוט הדברים אחד-אחד; "נעשה ונשמע"

וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר מלמד שאמר הקב"ה כל עשרת הדברות בדבור א׳ מה שא"א [שאי אפשר] לאדם לומר כן. א"כ [אם כן] מה ת"ל [תלמוד לומר] עוד אנכי ולא יהיה לך שחזר ופירש כל דבור בפ"ע [בפני עצמו].

פתח הרב במארז"ל [במאמר רבותינו זכרונם לברכה] בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ס"ר [שישים ריבוא] מלאכי השרת לכאו"א [לכל אחד ואחד] מישראל וקשרו לו ב׳ כתרים א׳ כנגד נעשה וא׳ כנגד נשמע וכו׳ שם בחורב טענו ובחורב פרקו כו׳ ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] וכולן זכה משה כו׳ אר"א [אמר רבי אלעזר] בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה ב"ק [בת קול] ואמר מי גלה לבני רז זה שמ"ה [שמלכי השרת] משתמשין בו דכתיב ברכו ה׳ מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע כו׳ ברישא עושי והדר לשמוע גם שם מאמר רבא להההוא מינא דקא"ל [דקאמר ליה] עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפחזותייכו קיימיתו ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו כו׳ א"ל [אמר ליה] כו׳ כתיב בן תומת ישרים תנחם וכו׳.

ב. סוד בריאת העולם; אור אין סוף וצמצום – כתר וחכמה – חיות וגילוי – מחשבה מופשטת או מוגדרת הניתנת להשגה

והנה ארז"ל באורייתא ברא קב"ה [קודש אבריך הוא] עלמא שהוא החכמה כפי׳ התרגום בראשית ברא בחוכמתא ברא.

והנה ענין הבריאה פי׳ רז"ל בצחות דבריהם דברי אלהים חיים ואמרו קודם שברא הקב"ה את העולם היה הוא ושמו לבד ומאור לבושו ברא את העולם כהדין קמצא דלבושי׳ מיני׳ ובי׳, ובכדי להבין זה בדעתו תהומות יבקע כשחר פירוש ענין הצמצום והוא להיות ידוע כי א"ס [אין סוף] ב"ה [ברוך הוא] צמצם א"ע [את עצמו] בבריאת העולם כמאמר כשעלה ברצונו הפשוט, והנה ענין הצמצום הוא עלית הרצון הפשוט.

והאדם יוכיח שנכלל בו כל סדר הבריאה וקודם כניסת המחשבה באותיות ותיבה והבנתה הנה המחשבה משוטטת בלי מצרים וגבולים ואינה מושגת ומשגת אם אמנם היות ההשגה בכחה כשתרצה ותכנס בגבולי אותיות רצונה

אבל קודם כניסתה שהיא מופשטת מכל גבול אין להשגה שום תפיסה כמו אין ואפס וחשך והוא ענין כתר

ואחרי׳ החכמה מאין תמצא כי החכמה הוא הצמצום מן ההתפשטות ואין בכדי להכניס המחשב׳ בגבול אותיות ותיבות ואח״כ [ואחר כך] ההבנה. הרי שתחילת התגלות אור ההשגה הוא הצמצם א״ע [את עצמו]

אבל עיקר החיות של אור ההשגה הוא האין והאפס והראי׳ כשאדם יוצא מענין לענין בעמקות א״א [אי אפשר] לו להכניס עצמו להעמיק בענין השני עד שמשתומם כשעה חדא וענין ההשתוממות הוא שמעלה המחשבה אל תחלת שרשה שהוא האין והאפס ואינו חושב כלום עד שאח״כ [שאחר כך] באפשרו לצמצם מחשבתו בענין אחר להאיר שם הרי שעיקר אמיתות כח חיות ההשגה הוא האין והאפס הנראה כמו חשוך אבל הוא מחמת העדר כח המוגבלים להשיג בלי גבול לכן החכמה והצמצום הוא ראשית ההתגלות והאור אם אמנם האין וההתפשטות שקודם הצמצום הוא העיקר האור המאיר בצמצום.

אבל מה אדם וידעהו בן אנוש ויחשבהו וא״א לאדם לחשב אלא א״כ [אם כן] ע״י הצמצום פרטים פרטים משא״כ [מה שאין כן] א״ס ב״ה עילת כל העילות אם לפניה׳ מי גלוי לפניו נגלו כל תעלומות וסדרי בראשית וכל היותר דק אין ואפס ומופשט מגבול הוא יותר דבק בו ית׳ עצמותו בלי שום מלבוש וכל המתגלה יותר המה מלבושים ומסכי׳ המבדילים בין הקדש.

והנה כשעלה ברצונו הפשוט לברא את העולם הרצון הוא המצמצם את הצמצום שהוא חכמה וברצונו ברא שהוא בראשית ברא כתרגומו בחוכמתא ברא וכבר נבראו כל הויאמר שבמקרא ברצון הראשון שהרי מתחילה רצה בכל הבריאות זהו ארז״ל שכולם בראשון נבראו

אבל התגלותם למידת השגת המוגבלים לא היה באפשרות כ״א [כי אם] פרטים פרטים וזהו ויאמר ויאמר אבל ויאמר הראשון הוא ויהי אור שהוא תחילת ההתגלות שהוא הצמצום הוא האור להשגת המוגבלים שהרי בתחלה חשוך הוא להשגתם קוד׳ [קודם] הצמצום.

ג. ״צדיק באמנתו יחיה״ – לאסוף את כל כחות הנפש לנקודה אחת – להחזיר את הבריאה אל הרצון; סוד ״נעשה ונשמע״

והנה האור הראשון ג״כ [גם כן] נגנז לצדיקים לעתיד לבא וגניזתו הוא בבינה הנקרא לעתיד לבא שהרי הצמצום שהוא חכמה מתלבש אח״כ [אחר כך] בבינה

ודעת ומדות ואינו משתמש בה כי אם הצדיק הפושט צורה וכל עניני המלבושים ההם מלהשתמש על ידם בעבודת ה׳ שהוא כדברי ההוא מינא לרבא ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו שהוא לשער בנפשו ע״י המדות והמלבושים

ובאמת אינו כן כי אם צדיק באמונתו יחיה באמונה שהיא החכמה והצמצום בלי שום הבנה לדעת בין טוב לרע ולכן ברישא נעשה סתם מחמת האמונה ואח״כ נשמע וכידוע שענין העשיה תלוי בחכמה כמאמר כולם בחכמה עשית בחכמה יסד ארץ שהיא עשי׳ והשמיע׳ תלוי בבינה כמאמר אוזני ותבן לה כמאמר לב לשמוע שהוא ההבנה

וענין האמונה לא נתנו ה׳ אלהים לגויי הארץ כי אם אחרי שכלם ושרירות לבם והבנתם ילכו שהם משפטים בל ידעום בלי יחוד כי נפרדים המה

משא״כ ישראל קדושים הם ויאמינו בה׳ בתורתו שהיא החכמה הקדומה ואחרי האמונ׳ זו הגורמת תיכף העשי׳ אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם באמונה והחכמה תחי׳ בעלי׳

וכל עיקר מגמתו בעשית המצוה הגשמית או בעסק התורה והתפילה מחמת אמונתו בהם שנשתלשלו מרצונו ית׳ כי הוא צוה ויעמוד מעולם לעולם עד שהגיעו למדריגת המעשה וממילא נהפך הוא במעשה המצוה שמעורר מעולם לעולם עד שמגיע לעתיד לבא שהוא המאסף את הכל ויחוד האמתי שהוא מקום השמיע׳ כמאמר השמיעי לי שהוא לשון יחוד וכמאמ׳ וישמע שאול את העם שהוא לשון אסיפה. ולכן רוצה בעשיתה כדי שיגיע לרצונו הפשוט בעשיתו שאמר ונעשה רצונו

והוא דרך משל מן השפלי שפלים והפחותי׳ שיש למלך בו״ד [בשר ודם] והמה רחוקים מאוד מאוד מן המלך אעפ״כ [אף על פי כן] כל עיקר עשיתם פקודת המלך אולי מחמת עשיתם הפחיתות הזה יסתעף שהמה יגיעו בתוך מחשבת המלך אחרי שאמר ונעשה רצונו כן הענין במעשה המצות הגשמית העיקר הוא להגיעו אל הדביקות והיחוד האמתי שהוא לב שומע.

וזהו נעשה ואח״כ נשמע.

וזהו ברכו ה׳ מלאכיו שהמה הצדיקים גבורי כח עושי דברו כדי לשמוע בקול דברו כידוע שהצדיקי׳ נקראים מלאכים ע״י התורה והמצוה שנתנה בסיני שגי׳

[שגימטריה] סלם מוצב ארצה והמה עולים ויורדים בו ומיחדים כל העולמות עם החיות המאיר בתוכם וזהו פי׳ לשמוע בקול דברו שהוא כמו ליחד בחיות דברו כי הקול הוא החיות של הדבור ע״י העשי׳ מעשה המצות כי הבא לטהר מלמטה מסייעין לו עד שמגיע אל האור הראשון ומשתמש בו ליחד כל העולמות שהוא תשובת רבא אנן דמשגינן בשלימותא כתוב בו תומת ישרים תנחם מן העשי׳ אל השמיע׳ שהוא בלב

אבל שמיעת האוזן בודאי תקדים לעשי׳ כי איך יתכן שום עשי׳ קודם השמיע ברם אין זה נק׳ שמיעה כי אם השמיעה שבנקודת הלב שהוא היחוד וההבנה הנק׳ מלך העולם.

וזהו קודם שנברא העולם הי׳ הוא ושמו לבד. וענין הוא ושמו: ש׳הוא׳ - א״ס ב״ה, ׳ושמו׳ - הוא הצמצום, שהוא אור הראשון ותחילת ההתגלות, כענין שם שהוא להוראות האדם. וזהו שהעולם נברא מאור לבושו שהוא הצמצום המאיר, והוא מתלבש בו כהדין קמצא דלבושא מני׳ שהרי הרצון הוא הצמצום ובי׳ הוא.

והנה ענין י׳ הדברות המה י׳ המאמרות של בריאות העולם ובאורייתא ברא קוב״ה עלמא וזהו פרש״י על את כל הדברים האלה לאמור שאמר הקב״ה כל י׳ הדברות בדבור א׳ שהרי כשעלה ברצונו לברא כל הנבראים הוא הצמצום והיא הבריאה שכולם בראשון נבראו אבל התגלותם להשגת המוגבלים עדיין לא הי׳ אפשרות וזהו פרש״י מה שא״א לאדם לומר כן א״כ מה ת״ל עוד אנכי ולא יהי׳ שהרי הוא הכולל הכל והוא העדר ההשגה ותירץ שחזר ופירש כי אח״כ בחזירתו מתתא לעילא מנעשה יגיע לנשמע שהוא האחדות והדביקות אל שאמר ונעשה רצונו בה׳ לעולם אמן ואמן.

וזהו ענין הב׳ כתרים א׳ כנגד נעש׳ אור ישר וא׳ כנגד נשמע שהוא היחוד אור חוזר וכולם זכ׳ [זכה] משה שהוא הדעת המחבר הכל.

נקודה למחשבה

- רבינו מנחם-מענדל מויטבסק, 'הצדיק של ארץ ישראל', גדול תלמידי המגיד שעלה לארץ ישראל, ותורתיו צמחו מתוך ארצנו הקדושה – 'פרי הארץ'.

במאמר שלנו ישנו יחוד מופלא בין עשרת המאמרות בהם ברא הקב"ה את העולם, לבין עשרת הדיברות שהם החיות הפנימית שלהם. יחוד שניתן ללמוד ממנו באופן מהותי לעבודתינו בארץ הקודש.

בהיותינו בארץ נכריה, העיסוק במציאות הפשוטה של העולם, גשמיות העולם – עשרה מאמרות – אינה נוכחת כל-כך ומתמצת בעיקר בדאגה לפרנסת הבית.

אמנם, בארץ ישראל העיסוק בגשמיות הוא ממש מצוה, ובודאי שמצות 'מינוי מלך' הכוללת בתוכה מלכות שלימה, הינה מצוה חשובה ומהותית המוליכה אותנו להעמדת מלך המשיח מבית דוד.

כאשר מתעסקים בדבר שהרבה זמן לא התעסקנו בו – עלינו ללמוד מחדש ולכוון את עצמינו על-פי תורה, על מנת לפעול נכון. כחלק מכך עלינו לכוון גם את ליבנו לעבודה הפנימית הנכונה שמגלמת את אופיה של ארץ ישראל – ומבט אחד יסודי על כך ניתן ללמוד ממאמרינו.

העיסוק בעשרת המאמרות – מציאות העולם – נובע אצל יהודי מתוך חפץ ורצון לעשות רצון ה' יתברך ולהיקשר בו בפנימיות. האחדות בין עשרת המאמרות לעשרת הדיברות הינה קיומית ועצמית ועליה ובה תלויה עבודתינו בארץ ישראל.

אנחנו לא מחפשים גשמיות ומערכות מופלאות ככל שיהיו – אנחנו מבקשים את הקב"ה, מבקשים להתאחד עמו ו"לעשות **לו יתברך** דירה בתחתונים".

זוהי עבודה ופרי של ארצינו הקדושה, "ארץ חפץ" – ארץ שכל חפצינו בה הוא להידבק ולקשור את כל רבדי המציאות – מהכי תחתון עד הכי עליו – בקדוש ברוך הוא, אבינו מלכנו.

- שמתם לב שבשביל להתעסק בנקודה מסוימת שאנחנו רוצים להעמיק בה אנחנו עוברים 'צמצום' כמה פעמים?

חלקנו רגילים למובא הרבה בחסידות שבשביל לחשוב מחשבה ספציפית אנחנו צריכים לצמצם את פיזור המחשבה ולהתפנות לנקודה או רעיון מסוים.

אבל, במאמר שלנו אנחנו שמים לב לכך שבשביל לחשוב מחשבה מסוימת אנחנו צריכים גם לעבור צמצום תוך-אישיותי ולהעביר את המיקוד של הרצון שלנו לרצות בכלל לעסוק בהשכלה הזו. זהו גם צמצום של הרצון המתפשט שביכולותו לעסוק בכל, להוציא כוחו אל הפועל בעיסוק ברצון **ספציפי**.

המבט הזה משנה לנו את ההסתכלות גם על כל התהליכים שעוברים עלינו אחר כך בעיסוק בנקודה הספציפית: הממשק שלנו עם המציאות מתחיל עוד בתוכינו פנימה, בתוך הרצונות שלנו.

הפלא הגדול הזה מחדש לנו ביחס-קשר שלנו עם הקב"ה, "ומבשרי אחזה אלו-ה".

התורה הקדושה שהקב"ה נתן לנו – והנתינה מתחדשת בכל עת ובכל שעה – היא כמו הרעיונות הספציפיים שהקב"ה נותן לנו. אמנם, מתחדש כאן שבאמת בשביל התורה (וגם כל המציאות) הקב"ה חולל צמצום כבר בתוך עצמו ורצה בכל הבריאות ובכל פרטי המצוות.

המבט הזה מחדש לנו שכשאנו מקיימים את המצוות מתוך כך שזהו רצון המלך יתברך שמו – אנו נקשרים ובאים ב'מחשבת המלך' ממש.

[אפשר לומר שזוהי נקודה מהותית בחסידות: אמנם את עצמות ה' אי אפשר להשיג ואנו עוסקים רק בגילויים שלו, מה שהוא נתן לנו. אמנם, אנחנו תמיד מחפשים דוקא את הקב"ה עצמו, את העצם, ואנו מאמינים ויודעים שאפשר בהחלט להיקשר אל ה' יתברך בכל ליבנו נפשנו ומאדנו!]

החוברת מוקדשת
לרפואת:

הרב יצחק פיוויש בן ברוינא מלכא שליט"א

הרב בנימין דב בן רחל סימא שליט"א

הרב מנחם בן ציון בן גוטע פערל שליט"א

הרב שניאור זלמן מרדכי בן שיינא נעטל שליט"א

הרב חיים שלום בן מרים שליט"א

ידידיה יעקב בן טלי אטל

הלל בן אילנית

חוברת זו מחולקת ללומדי המאמר השבועי.

רוצים חוברות בישיבה ואין לכם?

אפשר להתקשר למספר המופיע מטה או לשלוח מייל.

תרומות יתקבלו בברכה

לתרומות והקדשות חייגו 058-630-1888

●●●

לקבלת החוברת במייל

או להצטרפות לדיונים על המאמר השבועי

בקבוצת המייל שלנו:

mamar.shvuei@gmail.com

לתרומות בביט/פייבוקס:

054.779.3987

יש לציין 'עבור המאמר השבועי'

הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

לכל יהודי יש יכולת להעלות את כל הבריאה

לשרשה ולגלות את ה' יתברך כאן בתחתונים. אך איך עושים את זה? מה מכוונים כדי שזה ייקרה.

הפרי הארץ מגלה לנו חלק נסתר ופנימי בתורת החסידות.

שהנפש שלנו היא המשל לה'- 'מבשרי אחזה אלו-ה', כך שכל היחס שלנו אל המציאות מתחיל מתוכנו פנימה.

ההתבוננות הזאת מובילה אותנו לדרך חדשה, נפלאה ומאירה מאין כמותה..

מאמר ארצישראלי, עם יסודות בסיסיים, וחידושים פלאיים.